

ze verdragen iedere andere kritiek, zelfs „Getuigenis“-kritiek, als het maar is „naar het Woord“. Nu, wat Dr. Geelkerken hier doet, is zuiver naar het Woord. Hij is ontrust, dat in het stuk der synode Gods Woord niet geheel tot zijn recht komt, en daarom kijkt hij van het Getuigenis der synode op een hooger plan: het getuigenis Gods, om naar den maatstaf van het laatste het eerste te beoordeelen. Dit is gereformeerd, dit is christelijk, Godverheerlijkend. Gevoelt aan iedereen regel van deze eerlijke en moedige preek, dat zij niet alleen uit het Woord, maar ook uit de ziel van den prediker is geboren. Het is de taal van iemand, die zich zijn roeping bewust is tegenover de gemeente en tegenover zijn God, en om Gods wil niet bang is voor de kritiek der menschen.

Wat Dr. Geelkerken, en velen met hem (o.a. ook schrijver dezes), eenigszins gehinderd heeft inzake het Getuigenis der synode, is niet zózeer hetgeen erin gezegd wordt — hetgeen erin staat, is alles waar, en de toon is van een ontroerend ernst — maar in hetgeen er niet in gezegd wordt. De synode vermaant wel dringend de kerken, zichzelf onbeuwt te bewaren van de wereld en voor de ongereetheit van de leer en eigen zieleheil te waken, maar er ontbreekt de echt-christelijke toon van ontferming over die arme, gebondene wereld, waarheen Christus zijne discipelen uitzendt, om haar het Woord der verlossing te brengen. En wie is moe schuldig aan de ellende en doornen, waarin nu de wereld ligt geketend?

Wie met deze vraag in de ziel het Getuigenis der synode leest, zal zich onbevredigd gevoelen. Dr. Geelkerken geeft hier aan zijn onrust uiting. Zijn woord is scherp, er klinkt soms een donderslag, maar... er zijn menschen, die vast slapen, zelfs in de Gereformeerde Kerk.

De gemeente van Overtoom is wel te herkennen, dat zij zulke getrouwe en moedige leeraars bezit, en zij zal zeker dit getuigenis over het „Getuigenis“ dankbaar aanvaarden en overdenken.

Intusschen danken wij Dr. Geelkerken, dat hij dit woord door de drukpers brengt tot alle kerken. — we zijn er van overtuigd, niet om in onze kerk onrust te zaaien, of den eerbied voor het werk der synode te ondermijnen, maar juist omdat het echte heil der kerk hem lief is, en nog meer omdat boven alle kerken hem lief is de naam en de eere van zijn Koning.

Vrije Dienst, door Hedwig Andrae.
J. M. Bradde's Boek- en Uitg.-Mij. — Rotterdam.

Een onschadelijke vertelling, gemakkelijk en goedkoop, zoals er twaalf in een dozijn gaan bij dit soort verhalen-spinners. Gaat over het zeer modieuze onderwerp: een verpleegster, die met hare karakterfouten strijd voert, en eindelijk komt tot de echt-christelijke vrijheid. Vrouwen doet de verpleegster niet, maar er komt toch een verlovings in, en ook een erg mooie kerstboom.

Onder de aandoenlijke versjes, waarmee het proza wordt afgewisseld, hoort ook het liedje, dat aan een keizerin wordt toegezongen:

Jezus zij met U op alle wegen,
Hij kroont U met heil en zegen.

Wat de Schrift zegt van „De Volkenbond“, door
Joh. de Heer.
Joh. de Heer. — Rotterdam.

Het zit er toch diep in bij de menschen: dat willen guren en profeteeren. Daniël, de Openbaring, oeh, arme, wat zijn ze ontleed, gezift, gepoetst, gekleed, om er de wereld-geschiedenis op pasklaar te maken: Noor, Mohammed, de Paus, Napoleon. En nu is een dankbaar onderwerp: de volkenbond. De heeren profeten maken het zich niet gemakkelijk. De politiek krug je hier in fancies, bv. dat Italië met Triëst en Trentino verbonden moet worden.

B. W.

PERS-SCHOUW.

Oom Wout en Co.

De Leestafel was in de voorlaatste „Herant“ weer onbetaalbaar. Prof. Geesink bespreekt hierin het — men zou in de tegenwoordige overdrijfs-taal zeggen — „idiote“ boekje van J. A. F. Mörser Bruyns „De verloren Stammen Israëls, teruggevonden in de volkeren van Europa.“ Dit product der „nuttige“ letteren brengt hij met de hem eigen „Combinationsgabe“ in verband met een zijner vroegere kennissen: Oom Wout. Maar laat ik hem-zelf het woord geven:

Vóór jaren heb ik eens 'n emeritus-schoenen-winkelier ontmoet; zijn familie noemde hem Oom Wout.

Nu hij niet meer in schoenen leed, behoorde het onder meer, tot zijn liefhebberij in etymologie te doen. Toen ik hem ontmoette was het juist in de dagen dat in ons land een Taal- en Letterkundig Congres zou worden gehouden. Oom Wout toonde mij vier cahiers vol van zijn gloed-nieuwe vondsten op het gebied der woord-afleidingen. Twee daarvan zijn mij bijgebleven en wel Utrecht = „U bent terecht“ en Zeist = „Ze is het“.

Hoe of ik het vond?

Nu, ik vond dit afleiden wel wat zonderting, maar overigens 'n onschuldig vermaak, wilde Oom Wout geen verdriet aandoen en zei toen maar: „Ver-rassend!“

De vier cahiers werden netjes gepakt in een mooie schoenen-does en „aangeleekend“ naar de regelings-commissie verzonden.

Maanden daarna sprak ik Oom Wout weer en eenigszins gepikeerd zei hij me, „dat ze er nika geen notitie van hadden genomen; in de kranten had hij de „Verslagen“ van het Congres steeds gevolgd, maar over zijn „vondsten“ er geen woord van gelezen, en de does hadden ze hem niet eens teruggestuurd!“

Op het gebied der etymologische methode zie ik 'n sterke overeenkomst tusschen den heer Mörser Bruyns en Oom Wout.

Men moet n.l. weten, dat de heer Mörser Bruyns tot de ontdekking is gekomen, dat de Friezen van Issaschar, de Bataven van Zebulon, de Denen van Dan stammen. Hij „bewijst“ dit psychologisch en etymologisch, ziekundig en door woordafleiding. Op zijn ziekundige sprongen zal ik hem maar

niet volgen. Maar van het etymologische geeft prof. G. de volgende voorbeelden. Issaschar is hetzelfde als „Fara“, vandaar Farosaka, Fryske, Friezen. In Zebulon lag de Thabor. Men kan dezen stam noemen zoon van den Thabor of Barthabor. En Barthabor staat niet zoo mijlver van Bataven.

Hier komt mij ook iets te binnen. De geleerde Becanus was op den inval gekomen, dat het Nederlandsch het meest zuivere overblijfsel van de paradijs taal was. Adam beteekende volgens hem: aardman, Eva: ega. Maar met zijn eigen naam was hij verlegen. Daar kon hij geen afleiding voor vinden. Dat kwelde hem zóó, dat zelfs zijn oude dienstbode achter het geheim van zijn hartzeer kwam. Zij redde haar meester uit den brand met de volgende ingenieuze oplossing: Becanus = bek aan neus, een oplossing des te treffender, omdat de neus van den geleerde een sterk gebogen lijn beschreef.

Maar hoe dit zij, onder het lezen van prof. G.'s recensie dacht ik bij mijzelf: zou dit den heer Bruyns wel ernst zijn? Indien een of ander obscur uitgeverij het boek het licht had doen zien, was het tot daaraan toe, maar zou een uitgeversmaatschappij als die van Sijthoff, die een naam heeft op te houden, of zich toe keenen? En aan het eind bemerkte ik, dat ook prof. G. denzelfden twijfel koestert. Hij schrijft: „Ik heb een sterk vermoeden, dat het niet ernstig bedoeld is.“

Wat de heer Bruyns in dat geval heeft willen persifleren weet ik niet. Maar wel heb ik dikwijls dergelijke psychologische en etymologische kunststukjes zien uithalen door de „godsdienshistorische“ school, vooral waar het de verwantschap tusschen Israëls en Babels godsdiens gold. Inderdaad zouden vele geleerden van deze richting wel een N. V. kunnen oprichten onder den naam van: Oom Wout en Co.

Achteraankomen.

Van den eenen professor aan de Vrije naar den anderen, il n'y a qu'un pas (is maar een stap). Gelijk men weet heeft prof. Grosheide de redacteurszettel van Dr. de Moor in „Noord-Hollandsch Kerkblad“ ingenomen. In een aantal artikelen lichtte hij zijn lezers, mede op grond van eigen ervaring, over de Generale Synode in. In het laatste nummer maakt hij de zeer juiste opmerking:

Zulk een Synode is geen bestuurscollege, dat oplegt, ze is een vergadering van kerken, die be-raadsluist en besluiten neemt over de dingen, die de kerken samen betreffen. Daarom moet een Generale Synode — ik zeg het op gevaar af mis-verstaan te worden — altijd achteraan komen. Ze kan niet en ze mag niet opleggen aan al de kerken, wat slechts door een deel der kerken wordt be-geerd. Ze mag de kerken den weg wijzen, maar ze heeft te zorgen, dat haar besluiten zóó zijn, dat ze door de kerken gewillig kunnen worden uit-gevoerd. Anders zou de Synode haar karakter verliezen niet alleen, maar zou ze zelf oorzak worden, dat ze het vertrouwen verloor. Het is dan ook volkomen juist gezien, dat op de Synode in het algemeen gesproken niet gehandeld wordt over voorstellen door de leden der Synode gedaan, maar over zaken door de Kerken ter Synode ge-bracht.

Deze weg is de Gereformeerde weg, ze is ook proficiënsvindelijk de juiste gebroken. Wat door onze Generale Synode is besloten heeft op de instemming der kerken kunnen rekenen en we twijfelen niet of dit zal ook het geval zijn met de besluiten der Synode van 1920.

Het is wel mogelijk, dat sommigen dit verkeerd zullen begrijpen. Maar dan ligt dat heusch aan hen.

Uitbouw van de Belijdenis.

De grootste verdienste der Leeuwarder Synode zal wel hoe langer hoe meer blijken te liggen in haar besluit inzake uitbouw der Belijdenis. Ook onder de Gereformeerden in de Hervormde Kerk wordt de noodzakelijkheid daarvan ingezien. „De Waarheidsvriend“ meent zelfs, dat het prof. Vis-scher van Utrecht in zijn veel besproken rectorale rede daarom alleen te doen was. Hij verdedigt hem:

Prof. Vischer heeft pas in zijn rectorale rede perspectieven geopend (een vergezicht gegeven) in-zake verschillende dingen, waarbij — wij verkla-ren ons onbevoegd daarover naar behooren te kun-nen oordeelen — de vrees opkwam bij sommigen, dat prof. Vischer niet meer gereformeerd, maar ethisch is. De beoordeeling van prof. Obbink in „Bergopwaarts“ heeft daar aanleiding toe gegeven en de kritiek van dr. Van der Vaart Smit, geref. predikant te 's-Graveland, daarna.

Nu gelooven wij daar niets van „dat prof. Vischer niet meer gereformeerd, maar ethisch is“. Daarvoor hebben we veel te veel vertrouwen in prof. Vischer. Doch wat we wel aanvoelen is dit: dat prof. Vischer sommige dingen heel anders heeft leeren zien, dan misschien tot nu toe de gangbare meening is geweest onder onze gerefor-meerde menschen. En als dat zoo is, is het onver-antwoordelijk om dan dadelijk te gaan schreeuwen („als een uil in het galgat van den kerktoern“) heeft prof. Vischer ondeugend gezegd: dat prof. V. niet meer gereformeerd is, maar ethisch is geworden.

Dat is om iemand geestelijk te vermoorden en voor het oog van Jan Publiek iemand op te hangen.

Doch nu mag het óók niet weggemoffeld wor-den, dat gereformeerde, wetenschappelijke menschen soms een anderen kijk op de dingen hebben dan b.v. Augustinus of Bogerman.

„Nieuwbouw“ is soms noodig; is zeer zeker noodig; juist omdat we te doen hebben met de waarheid, welke de Heere geopenbaard heeft en komt openbaren voor alle eeuwen en voor alle natien.

Zou een niet-polemische, maar eenvoudige the-tische verklaring van prof. Vischer hier niet veel en gewenscht licht kunnen schaffen?

Wat nu de zaak van den uitbouw zelf betreft vervolgt het blad:

Maar zoo'n belijdenis-Kerk (t zij de belijdenis dan dun of dik gemengd is) moeten we niet hebben!

We moeten hebben een belijdende Kerk.

Een belijdende Kerk, die de gave des H. Geestes heeft ontvangen en daarnaar begeerig zijnde in de waarheid wordt ingeleid, door den Heere Zelf, in den weg Zijns Woords, waarvan Jezus Chris-tus het heerlijke middelpunt is.

En hier komen we, waar we voorloopig eens even moeten blijven, nu we het hebben over gere-formeerd of ethisch: De Geref. Kerk moet ten allen tijde oppassen, dat zij niet versteent bij mensche-lijk gedoe, om rustig te gaan zitten op hetgeen menschen hebben daar geseld, zeggende dan: wij hebben „de“ waarheid, vervalt in „die“ formules. Dat is niet gereformeerd.

Maar waar de Geref. Kerk zich in onze dagen bijzonder voor te wachten heeft, is dit: dat bij den „nieuwbouw“ het wezen des Christendoms niet prijs gegeven wordt en Gods Woord niet wordt gemaakt tot minder dan des menschen wijsheid.

En zoo willen we maar aanstonds zeggen, dat het niet gereformeerd is om te zweeren bij men-schelijke formules, maar dat het óók niet gereformeerd is, om te meenen, dat samen-werking te verkrijgen is tusschen verschillende groepen op grond van onderlinge waardeering of zoo iets. Want als er niet meer aanwezig is, loopt het toch mis. 't Is al zoo dikwijls toevallig be-proefd.

Samenwerking kan en mag alleen op grond van éénheid in beginsel.

Beginselen en eenheid.

Het laatste is volgens Reflector in „Bergopwaarts“ een onmogelijk iets. Dr. de Moor vroeg in dat blad gastvrijheid en schreef, dat hij, zooveel hem mogelijk was de samenwerking van verschillende kerkelijke richting heeft bevorderd, waar dit zon-der schade voor het beginsel, dat hem lief is, kon. Reflector antwoordt daarop:

Het streven naar eenheid — en dat naar vast-stelling van beginselen — zijn twee elkaar tegen-werkende krachten; naarmate de beginselen in grooter aantal en met meer nauwkeurigheid wor-den vastgelegd, in die mate wordt de eenheid moeilijker te handhaven of te verkrijgen. Naar welke der twee zijden Dr. de Moor het zwaarste accent legt, behoeft geen betoog.

Zoo'n antwoord munt wel uit door verbijsterende openhartigheid. Het komt hierop neer: wilt gij met ons samenwerken, verloochent dan uw beginsel. Men beschuldigt de Gereformeerden wel eens, dat zij hen, die het niet in alles met hen eens zijn, zoo afstoelen. Maar hoe noemt men deze uitlating van Reflector?

Vrouwen-verdiensle.

Meer ben ik het eens met het oordeel van „Berg-opwaarts“ over de verdienste — in den materieelen zin van het woord — van de vrouw.

M.I. is de toestand zo? De man werkt buitenshuis en brengt daardoor geld in, de vrouw geeft haar werkkraft in huis en bespaart veel, wat de man anders had moeten uitgeven. Beiden brengen dus practisch beschouwd evenveel in. Dat nu wordt door de hedendaagsche, materialistische vrouw niet begrepen. De man heeft zooveel schoenen gelapt, verzekeringen afgesloten, patienten behandeld, brengt dus idem zooveel in. Dat is reëel. De vrouw heeft zooveel bespaard en uitgewonnen door haar zuinig, overleggend beheer, dat is niet te bewijzen, kan niet in cijfers worden omgezet en, aldus luidt de conclusie: moet de vrouw het hare aan reëel geld inbrengen anders wordt ze „onderhanden“. Dat die-zelfde man, hetzij arbeider of kapitalist, wanneer hij voor zijn gezin iemand noodig heeft, die het-zelfde werk verricht als zijn vrouw, die hulp zal moeten betalen, maar dat er in het huwelijk van betalen geen sprake is, omdat hier nu eens zelfs in dezen materialistischen, practischen tijd nog een hooger beginsel geldt, dat schijnt men tegenwoor-dig niet te willen inzien. En dit lijkt me een bedankelijk verschijnsel.

Kentering bij intellectueelen?

Het zijn vooral de zgn. „intellectueelen“, die deze nieuwe huwelijkspaandjes betreden. Ook op sociaal gebied voelden velen zich tot nieuwe banen aangetrokken. Hoe radicaler hoe liever dikwijls. Door een deskundige werd mij verzekerd, dat een niet zoo gering percentage der leeraars aan de openbare gymnasia en H. B. S. en hun sympa-thieën naar het bolsjewisme deden uitgaan. En dan te denken, dat zulk een voornaam deel der rijpere jeugd aan hen is toevertrouwd! In de „Ster“ vraagt H. D(iemer) of er echter niet reeds ken-tering is ingetreden.

Maar van meer belang is, wat een der meest op den voorgrond tredende jonge intellectueelen uit den socialistischen kring te onzen lande, de ingenieur Goudriaan, secretaris van de S.D.A.P.sche socialisatie-commissie, in het populair-wetenschappe-lijk orgaan zijner partij durft schrijven: „De er-varing is tot nog toe geweest, dat daár, waar de

zeker
het de
eft on
alle
the
st veel
betreft
lijdenis
niet
reces
de in
de Zelf,
Chris
g eens
n gere
n allen
ansche
hetgeen
in wij
mules.
dagen
dat bij
ndoms
d niet
nschen
en, dat
ij men
niet
samen
illende
ring of
s, loopt
efs be
nd van
heid,
vaaris"
in, dat
el hem
illende
it zon-
s, kon.
ar vast-
tegen-
selen
id wor-
nheid
r welke
accent
terende
gij met
el. Men
zij hen,
stooten.
lector?
enste,
„Berg-
rieolen
tenshuis
eft haar
de man
gen dus
wordt
uw niet
gelapt,
d, brengt
uw heeft
r zwing-
en, kan
laidt de
mel gold
Dat die-
wanneer
die het-
hulp zal
dijk van
ns zelfs
nog een
genwoor-
me een
eelen?
n", die
Ook op
e banen
dikwijls
dat een
aan de
sympa-
un. En
leel der
„Sier"
ds kon-
er meest
ectueelen
ande, de
A.P.sche
schappe-
„De er-
waar de

arbeidersbeweging de macht overwegend in handen kreeg, zij mede een factor van ondergang is geweest in plaats van een klacht tot opbouw en wat de intellectueelen in 't bijzonder heeft getroffen en wat zij diep in zich hebben opgenomen, is de ondergang van het intellect en de overholven vijandschap daartegenover betoond door de arbeiders, zoodra zij de macht in handen hadden."

Deze woorden zijn zeer merkwaardig, vooral waar de schrijver niet aarzelt erbij te voegen, dat de arbeiderspsychie in ons land precies in dezelfde richting heenwijst. Bij slot van rekening, en dit is het verheugende, wijst dit erop, dat bij de intellectueelen in doornade het verstand toch vroeger het verwoestende van een revolutie opmerkt, dan bij de revolutionair opgevoede arbeiders. Het spreekt vanzelf, dat de extremisten onder de intellectueelen niet terugdeinzen voor den zoogenaamden gang naar de hel, om daardoor den communis-tischen staat te bereiken en dat ook in den engeren kring van onze eigen studeerende Christelijke jongelingschap zoodaets als een schuifelende slang naast op buit, om de woorden aan te halen van oud-minister Idenburg op den Antirevolutionairen dag te Utrecht, maar toch zijn er dan symptomen op te merken, welke erop wijzen, dat de wal bezig is het schip te keeren.

Waar ook door ons zou vaak de aandacht is gevestigd op het gevaar uit den intellectueelen hoek, verheugt het ons zooveel te meer, ook op deze teekenen te mogen wijzen. Welke van de krachten het op den duur zal winnen is nog niet te zeggen, maar de reactie, ditmaal de goede reactie, is aan het werk.

Het ware te hopen, dat den intellectueelen uit dien kring tenminste deze blinddoek van de oogen viel.

Ook al het cellulair systeem?

Mevrouw Roland Holst wil echter van haar kant doen wat ze wil om de papieren van het bolsjewisme ook in ons land op koers te houden. Zij bepleitte de noodzakelijkheid van cellenvorming. Zulke cellen wilde zij zelfs in de christelijke vakorganisaties inbrengen. Hieraan werd ik herinnerd, toen ik las wat „Gereformeerde zijde", het enfant terrible der Jong-Gereformeerden, naar aanleiding van de vergadering dier groep in Utrecht, schreef.

Er bleek eenig verschil van inzicht te zijn over de kwestie of men in of buiten de Geref. kerk moest werken. Enkelsten legten er den nadruk op, dat in de kerk moest worden gewerkt. Het is een standpunt waarvoor wij kunnen voelen — edoch de praktijk! Het zullen er maar enkelen zijn, die een actie zullen durven voeren tegen de huidige orde en de meeste gemeentelieden, die met hen sympathiseeren, zullen verre blijven staan. Wij kennen de mannen broeders en wij durven nu al wel profetiseren dat, als er een vereeniging wordt opgericht, bestaande uit leden der Geref. kerken, die zich ten doel stelt propaganda te maken voor de denkbeelden der Jong-Gereformeerden, de kerkeraden het er niet bij zullen laten zitten. Een toestand als in de Hervormde kerk bestaat, waar verschillende richtingen propaganda voeren voor hun opvattingen, is in de Geref. kerk ondenkbaar. Men zal het eenvoudig niet toelaten. De enkelen, die zich aan het hoofd der beweging stellen, zullen „kerkelijk behandeld worden" en buiten de kerk worden gezet.

Georganiseerd optreden binnen de muren der Geref. kerk lijkt ons dus onmogelijk. Wat dan? Moet men en bloc de kerk verlaten en zelf op eigen houtje kerkje gaan spelen? Hiervan moet o.i. in het geheel geen sprake zijn, evenmin als van aansluiting bij de Ned. Herv. kerk. Laat men, voorzover dat althans nog mogelijk blijft, lid blijven der Geref. kerk. Zijn kracht moet men echter zoeken in actie buiten de kerk. Men late de kerk voor wat zij is, want die weigert toch haar tijd te begrijpen. Het is wel jammer, dat het zoo is, maar de zaken staan nu eenmaal zó, dat men het buiten de kerk moet zoeken. Een organisatie moet er echter zijn, waarin men zich kan vereenigen. Te Utrecht heeft men aan een commissie opgedragen om te onderzoeken of men zich zou kunnen aansluiten bij de Ethische Vereeniging. Wij voor ons zouden het toejuichen allen in één vereeniging samen te brengen. Een vereeniging, die voor het algemeen zou willen zijn wat de N. C. S. V. is voor de studenten, lijkt ons heel goed mogelijk. Een voordeel van een dergelijke organisatie, die zich dan niet met interne kerkelijke aangelegenheden moet inlaten, zou zijn, dat zij den gereformeerden ouderling niet zoo veel val geeft als een vereeniging van Jong-Gereformeerden, die speciaal werkt in de kerk. Hierin ligt echter opgesloten, wat wij boven ook reeds betoond hebben, dat de actie buitenkerkelijk moet zijn. Zij moet er niet toe leiden de Jong-Gereformeerden geleidelijk aan over te brengen naar de Ned. Herv. kerk.

Zij moet vrij blijven van bemoeienis met eenigerlei kerk. Er is arbeidsterrein genoeg voor haar buiten het kerkelijk erf en zij moet zich juist tot taak stellen diegenen, die weinig of niets meer voelen voor de kerk, tot zich te trekken. Koppelt zij zich vast aan een bepaald kerk, dan zal zij die elementen niet in die mate tot zich weten te trekken als wanneer zij dit vermijdt. De leden der verschillende kerkelijke groepen, die tot de vereeniging behooren, moeten dan in eigen kring maar bepalen welke houding zij zullen aannemen tegenover hun kerk.

Dit lijkt sprekend op het cellulair systeem van mev. Roland Holst. De slangenvoorzichtigheid wordt hier in voldoende mate betracht. Maar waar blijft de duivenoprechtheid?

Vergroot portret.

Natuurlijk wordt door menig moderne het geval-Netelenbos uitgehuut. Men laat van Netelenbos en zijn medestanders een vergroot portret maken, terwijl de anderen hun gewone afmeting behouden. Zoo ziet men in deze kwestie reeds het begin van een geweldige beweging. De vrijzinnige „Westfriesche Kerkbode" verheelt haar blijdschap niet.

Bij de discussie bleek wel, dat de meeningen over het al of niet mogelijke van het blijven in de kerk verschilden, sommigen wilden zelfs terugkeeren tot de Hervormde kerk, maar ook dat men algemeen overtuigd was, dat de Geref. kerk het ware geestelijke leven dikwijls in den weg staat, dat de kerk haar roeping niet meer verstaat, en dat men stelling moet nemen tegen het Farizeïsme der kerk. Sommiger ideaal bleek te zijn een vrij-gereformeerde gemeente, overtuigd als zij waren, dat actie in de kerk tot niets zou leiden, daar de groote massa toch aan de van God gegevene Dordtsche leer zou blijven vasthouden.

Na zeer uitvoerige besprekingen, waarbij over de kerk menig kras oordeel werd uitgesproken, werd met algemeene stemmen besloten tot het oprichten van een vereeniging, zooda de voorzitter die wenschte, welke propaganda zal voeren voor de denkbeelden der Jong-Gereformeerden door het houden van lezingen e.d. en, zoo mogelijk door een eigen orgaan.

De geest der waarheid breekt dus ook in de Geref. kerk door, ook daar werden de geesten beïnvloed door het moderne denken.

Natuurlijk verheugen wij ons er over, dat zelfs de Geref. kerk geen dam kan opwerpen tegen den geest der vrijzinnigheid, die zich tegen het gezag der letter verzet. En met groote belangstelling zien wij tegemoet welke het gevolg zijn zal en van deze beweging, en van de vernieuwing des geestes, welke zich in mannen als ds. Netelenbos voltrekt.

En zij vat haar oordeel aldus saam:

Het is ons al genoeg, dat opnieuw blijkt hoe dr. A. Kuiper's pogingen om de Dordtsche leer van voor vier eeuwen aan te passen aan den geest des tijds één groote mishukking zijn geweest. Het leven, dat in die kringen is ontwaakt bevat in zich de belofte van een nieuwe lente voor de vrijzinnige denkbeelden.

Zou hierop niet van toepassing zijn: wat men wenscht, gelooft men graag?

Geen huichelaar.

Hetzelfde nummer van de „Westfriesche Kerkbode" werd mij toegezonden door Dr. de Hartog. Ik ontving naar aanleiding van wat in vroegere Pers-schouwen uit bladen en geschriften door mij werd overgenomen, enkele brieven. Ik verwachtte ook niet anders. Het is niet de eerste maal dat ik Dr. de Hartog in de pers ter sprake breng. En telkens werd dit door de onvernujdelijke correspon-dentie gevolgd. Dr. de Hartog, die dikwijls over miskenning klaagde, heeft niet te klagen, dat zijn volgingen het niet met warmte en hartstocht voor hem opnemen. Ik mag dat wel. Andere mannen, eminent als hij, liet men niet zelden alleen staan of onthield men de hartelijkheid, waarop zij aanspraak hadden. Maar het is mij niet mogelijk om aan het verlangen van een paar dier correspon-denten te voldoen en hun schrijven, waaronder er één vrij uitvoerig, in de kolommen van ons blad een plaats in te ruimen. Waar ikzelf voor een opmerking soms maar een paar regels durf te nemen, gaat het niet aan daarvoor aan anderen een respectabele ruimte af te staan. Zoo zou het perspectief in ons blad geheel verloren gaan. Ik heb wat Dr. de Hartog aan mij schreef medege-deeld en wil nu wat hij uit de „Westfriesche Kerkbode" onder mijn aandacht wenschte te brengen, ook onzen lezers niet onthouden. Daarin antwoordde Ds. Bakels hem op een ingezonden stuk o.m.:

Nog iets: ik behoeft u niet te zeggen, dat ik u geen huichelaar noem in „Wij ketteren". Ik behoeft niet te zeggen, dat ik u daarvoor niet houd, ik behoeft niet te zeggen, dat ik u in geschrifte of in woorden nooit zoo noemen kan. Wat op bl. 90 van „Wij ketteren" over u gezegd wordt, zeg niet ik maar Calvijn.

De spatieering is van Dr. de Hartog, die deze woorden onderstreepte. De redeneering van Ds. Bakels doet ietwat zonderling aan en kan oorzaak worden van misverstand. Indien Ds. Bakels mij verlot wilde geven te publiceeren het gevoelen, dat hij mij in particulier schrijven over de Hartog kenbaar maakte (wat m.i. daar zeer wel voor geschikt is, wijl het geen vertrouwelijk karakter draagt), zou dit misschien meer verhelderend werken. Maar zonder Ds. Bakels' toestemming doe ik dit vanzelf niet.

Intusschen mag ik nu wel de discussie over dit punt sluiten. Anders zou onze Reformatie zoo zachtjes aan den schijn op zich laden of ze zich vooral tegen Dr. de Hartog wil richten. En dat ligt werkelijk niet in haar, allermint in mijn bedoeling. Ik heb reeds 8 à 10 jaar geleden openlijk uitgesproken, dat ik wel in de Hartog waardeerde: zijn beziel optreden, inzonderheid zijn kloek apo-logetisch verweer; ik heb echter ook mijn bezwaren tegen zijn standpunt niet verzwegen en vooral de overdrijving veroordeeld, waardoor hij zichzelf schandte. Dat is op 't oogenblik mijn houding nog. Aan waardeering en critiek wil ik ook ten opzichte van Dr. de Hartog gaarne het woord geven. In den strijd tegen het ongelooft begroet ik hem als

een welkom bondgenoot, hoewel zijn strijdwijze de mijne niet is. Ik heb aan zijn oprechtheid niet getwijfeld en daarom maakte ik er dadelijk een kantteekening bij, toen Bakels Calvijn sprekende invoerde om de Hartog een huichelaar te noemen. En nu voorloopig over de Hartog genoeg!

Ik had het daareven over Bakels. Ook over mijn recensie van zijn laatste boek werden mij eenige brieven gezonden. Eén ervan ontroerde mij. De schrijver was een jonge man, die van den kansel tegen Bakels' schandelijk boek had hooren waarschuwen. Hij verdacht echter den predikant van conservatisme en enghartigheid. Hij kocht het boek nog, aangelokt door wat er op het titelblad staat: opgedragen aan alle Gereformeerde jongelui. Maar toen hij het halverwege gelezen had, kon hij niet verder. Wat hij verder deed, beschouw ik als een confidentie, waarop ik hier zelfs niet zinspeel. Ik ben echter blij, dat hij mij een kijkje gegund heeft in zijn hart. Alleen vermeld ik nog zijn bekentenis: had ik uw recensie onder de oogen gehad, ik zou het nooit hebben gekocht. De aard van onzen tijd brengt mee, dat wij niet alleen waarschuwen, maar ook rekenschap van onze waarschuwing geven. Van den kansel kan dat in den regel niet geschieden. Maar de pers kan hier aanvulling bieden. Daarom zag het tweetal lezers, die meenden, dat ik beter de citaten uit Bakels' boek had kunnen weglaten, ook mis. Met een veroordeeling zonder aanvoering van gronden neemt men tegenwoordig geen genoegen. Trouwens, de Schrift deelt ons zelfs de woorden van den duivel mede, ook de scheldnamen, die onzen Heiland door de Farizeeën werden gegeven. De wonden onzer dagen moeten niet bedekt, maar opengelegd.

Laat mij echter nog mogen antwoorden op een vraag van een der scribenten, die zijn brief aldus eindigt: „Wat bedoelt U met de laatste zinsneden van Uw artikel, waarin U naar Saulus verwijst en Uwen lezers vraagt te doen, wat zij voor Saulus zouden hebben gedaan? Bidden? Maar U zegt zelf, dat in Bakels fel en bitter de geest van den Antichrist spreekt. Moeten wij bidden voor de dienaren van den Antichrist, voor hen, die zich aan den duivel hebben overgegeven en opzettelijk den Naam des Heeren op de gruwelijkste wijze lasteren? Zoo ja, hoe moeten wij dan Ps. 139:19—22 verstaan?"

Natuurlijk moeten wij hen, die schandelijk van God en zijn Christus spreken, als onze vijanden beschouwen. Maar onze correspondent kan toch niet meenen, dat wij voor onze vijanden niet moeten bidden? Christus zelf heeft voor de overreders gebeden. Johannes leert, dat er een zonde is tot den dood en hij zegt niet, dat men daarvoor zal bidden (1 Joh. 5:16). Maar zou onze briefschrijver durven beweren, dat er voor Bakels' zonde geen vergiffenis meer mogelijk is? Dat hij dan leze: „En zoo wie eenig woord gesproken zal hebben tegen den Zoon des menschen, het zal hem vergeven worden; maar zoo wie tegen den Heiligen Geest zal gesproken hebben, het zal hem niet vergeven worden, noch in deze eeuw, noch in de toekomst." (Matth. 12:32).

HEPP.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

's-Gravenhage, T. Ferwerda te Amsterdam, en G. R. Kuiper te Haarlem. — J. A. Tazelaar te Haarlemmermeer, en J. Waterink te Zutphen.
Oenkerk e.a., C. J. v. d. Boom te Paasens, en H. P. M. G. de Walte te Zaamslag.
Overachie, C. J. v. d. Boom te Paasens, en G. Verry te Hellevoolstus.
Rotterdam, J. G. Kunst te Arnhem, en G. R. Kuiper te Haarlem.
Dithuizen, P. Bos te Winsum (Fr.), en J. G. Feenstra te Dirksdorp.
Vroomshoop, N. Duursma te Nieuw-Amsterdam, en J. Hollewijn te Dedemsvaart.

Beroepen te:

Echten (Fr.), A. J. Bouma, cand. te Middelburg.
's-Gravenhage, T. Ferwerda te Amsterdam.
's-Gravenhage, G. R. Kuiper te Haarlem.
Kornhorn (Gr.), A. J. Bouma, cand. te Middelburg.
Kralingen, S. P. Dee te Dwingeloo.
Molenaarsgraaf, A. J. Bouma, cand. te Middelburg.
Sint-Jacobi-Parochie, A. J. Bouma, cand. te Middelburg.
Zevenhuizen, H. W. Ferderhoff te Rozenburg.

Aangenomen naar:

Driewegen-Borselen, H. Brouwer te Westerhork.
Krouwenie, H. Moolhuizen, cand. te Rotterdam.

Bedankt voor:

Baambrugge, Fijnaart, Jutrip, Molenaarsgraaf, Oostburg, Ouderkerk e. d. IJsel, Reeuwijk en Schipluiden, H. Moolhuizen, cand. te Rotterdam.
Berkel en Rodenrijs, A. Thielea te Axel.
Huizen, D. B. Hagenbeek te Vlaarding.
Nieuwerkerk a.d. IJsel, S. van Leeuwen te Houwerzijl.
Nieuwerkerk (Z.), H. N. Basoeki te Moerdijk.
Purmerland, R. Haisma te Gaaat.
Stadskanaal (Pekelderweg), W. Fokkens te 2de Exloermond.
Winsum, A. G. Wolf te Loenen-Vreeland.
Zegwaart, Dr. S. O. Los te 's-Gravenhage.
Zwart, G. R. Kuiper te Haarlem.

Afscheid van:

Harmelen, H. v. d. Zanden, Tekst 1 Petr. 5:10—11.
Rotterdam, H. Kaajan, Tekst Deut. 33:27.
Velsen, A. B. W. M. Kok, Tekst 1 Cor. 2:1—5.